



**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum II. Decretalium, Per Triginta Titulos Distributum, In Quo Agitur
De Judiciis, Foro Competenti, Libelli Oblatione, Mutuis petitionibus, ...

Krimer, Ferdinand

Augustæ Vindelicorum, 1708

§. 7. De comparatione literarum, & sigilli.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73001](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73001)

nisi evidentissimis probationibus, in scriptis habitis, ostendere paratus sit, sese hæc indebitè promississe. Et ratio est, quia ubi causa, seu titulus debendi non exprimitur, deficit fundamentum probandi, consequenter actio; hæc enim non oritur nisi ex causa; quâ seclusâ potius præsumitur scriptum ex errore, vel non purè, sed sub aliqua conditione pendente; nisi vel ipse scribens causam fateatur, vel producens eam probet. Hoc ipsum tamen habet aliquot limitationes 1. si tale chirographum esset datum *cause piæ*; tunc enim præsumeretur datum ex causa liberalis donationis; probari hoc potest ex *c. fin. de successione. ab intestato.* quod allegatur ab Haunoldo *tom. 5. tr. 4. n. 516.* Fateor esse casum satis mirabilem, qui affertur in eo *c. si accipiatur juxta talem lecturam, præsertim quoad interrogationes factas ab his, qui ex parte Episcopi stabant contra Monasterium, quod donationem sibi factam allegabat ab illo Archipresbytero, de cujus bonis ibi controversia erat.*

1868. Verum est, quod Pontifex ibi dicat, & Murinensi Episcopo mandet, quòd nisi præfatus Episcopus (impugnans donationem ab Archipresbytero factam Monasterio) legitime probaverit, sæpe dictum Archipresbyterum suæ mentis compotem non fuisse, cum ultimam voluntatem expresit, super impetitione monasterii perpetuum ei silentium imponatur, & compellatur restituere monasterio, quæcunq; de bonis ipsius Archipresbyteri, vel etiam monasterii occupavit: moveri tamen posset quæstio, an, dato, quòd sui compos donationem fecerit, instrumentum donationis, causam expresse? an secus? consequenter, an ex hoc textu rectè probetur, valere scripturam donationis factæ, sine ulla alia causa in ea expressa? quando est ad causam piam? Mihi videtur rectè probari 1. si expresit, *se donare*; quia liberalitas erga Monasterium, præsertim tale, cujus obsequio donans in multis usus est, ut ponit casus in dicto *c.* est sufficiens causa debiti, suppositâ donationis acceptance. 2. quia, qui causæ piæ dat, præsumitur dare causâ pietatis; at sic non caret causâ debendi, ubi acceptatio secuta est.

1869. Alter casus est, de debito scripto in ultima voluntate. Nam esto in scriptura non expressa sit causa debendi, si de alia causa non constet, præsumitur scriptum in vim legati, ut colligitur ex *L. cujus 88. §. quisquis 10. ff. de Legat. 2.* ibi: *Quæsitum est, an (si scriptum esset: quisquis mihi hæres eris, scias, debere me Demetrio patruo tuo denaria tria, & non deberentur, actio esset? respondit, si non deberentur, nullam quasi ex debito actionem, sed ex fidei commissio.* His aliqui addunt tertiam exceptionem; quòd scriptura privata per debitorem recognita, etiam tempore posterior, non probet contra illum, qui publico instrumento docet, hypothecam sibi in re, quam debitam vult scriptura privata, prius esse constitutam, nisi simul habeat subscriptionem duorum, vel trium Virorum probatæ opinionis; ut dicitur in *L. n. C. qui potiores in pignore.*

Quartam exceptionem ponunt in omnibus casibus, ubi jure donatio præsumitur; nam & liberalis donatio est sufficiens causa debendi, cum acceptata fuit; quintam, si contineat liberationem, seu remissionem debiti, si scilicet contineat manum propriam ejus, qui debitum remittere potest; Sextam, cum continet confessionem alicujus, qui dicit, talem rem suam non esse; nam tali casu censetur illam habere pro derelicta, *L. 1. & 2. ff. pro derelicto.* Septimam, si contineat promissionem solum conditionatam; quo casu conditio censetur stare loco causæ debendi; de quibus V. Felinum in *c. quoniam, de probat. n. 9. & seqq.*

§. 7.

De comparatione literarum, & sigilli.

1870. CUM in supra dictis egerimus de vi probandi, quam habent scripturæ privatae, ac sigilla illis appressa, quando is, contra quem producuntur, recognoscit scripturam, vel sigillum tanquam suum; quæstio nunc est, quid dicendū, ubi negat, scripturam esse suam; cum revera quandoq; contingat committi falsum etiam exactâ imitatione manus alienæ. In tali casu, producenti tale scriptum (quod *suum esse* negat Adversarius) probandum est, quod

quod negatur; id, quod communitur tribus modis fieri potest; 1. per testes deponentes, esse propriam manum ejus; 2. per ipsam subscriptionem testium; 3. per comparationem hujus scripturæ cum aliis ab eodem scriptis.

1871. Circa primum modum probandi, nota, sufficere, quod per Testes legitime probetur, talem scripturam, vel totam esse manum propriam ejus; vel, si aliena manus sit, subscriptionem esse manûs propriæ; & quidem, si per totum sit manus propria adversarii, contra quem producit, non requiritur subscriptio; secus, si manu alienâ; sic Felinus in *c. 2. h. t. à n. 6.* Covar. *practic. qq. c. 22. à n. 2.* quando autem solum est subscriptum, sufficit probari, subscriptionem ejus, in cujus folius præjudicium cedit, esse manum illius propriam. Probatur igitur hoc sufficienter per testes, si deponent, se fuisse præfentes, & vidisse, quod Titius v. g. qui negat esse scripturam suam, hoc scripserit, vel subscripserit, ut habetur in *Authent. de instrument. cautela; c. si quis igitur 1. Novell. 73.* Nam ibi sic habetur: si quis igitur vult cautè deponere, non soli credat accipientis scripturæ: hoc quod etiam in judicio quæsitum est (*quia enim non professus est is, qui scripsisse dicebatur, suam esse scripturam: magnum res habuit tumultum, & scribere alia coactus est, quæ visa sunt veluti similia quidem, non tamen per omnia similia, & quantum ad illam scripturam, sine termino causa permansit*) sed is, qui depositum dat, advocet etiam testes, ut possibile est, honestos, & fide dignos, & non minus tribus: ut non in sola scriptura, & ejus examinatione pendeamus: sed sit judicantibus etiam testium solatium. Etenim tales testificationes suscipimus, quas *præfentes testes* dicant: *quia his præfentibus subscripsit, qui documentum fecit, & hunc noverunt.* Nam si invenerimus & tales quosdam testes non minus, quàm tres dignos fide existentes: neque talem interdiciamus fidem; neque enim, ut abbreviemus probationes, ponimus legem: sed ut esse

eas, & cautè esse faciamus; ex quo textu colligitur, in hoc casu requiri *tres testes*; eò, quod, propter similitudinem scripturæ deponentes, facile errare possint; licet aliàs sufficiant duo testes, si deponent de contento in scriptura; ita Felinus *cit. n. 4.* Secundo modo probatur, si testes subscripti deponent, & recognoscant, subscriptionem illam esse suam, præsertim, si testentur, se utriusque consensu subscripsisse scripturæ prius vel per totum, vel saltem manu propriâ ejus subscriptæ, contra quem producit.

1872. Tertio modo probatur per comparationem hujus scripti, quod negat esse suum, cum aliis scripturis, quas recognoscit, tanquam propriam manum suam; de hac literarum comparatione extat *L. 20. C. de fide instrum.* quæ sit loquitur: *Comparationes literarum ex his chirographis fieri, & aliis instrumentis, quæ non sunt publicè confecta, satis abundèque occasionem criminis falsitatis dare, & in judiciis, & in contractibus manifestum est.* Ideoque sancimus, non licere comparationes literarum ex chirographis fieri, nisi *trium testium habuerint subscriptiones*, ut prius literis eorum fides imponatur, vel ex ipsis hoc deponentibus, siue cunctis, siue omnimodo duobus ex his sine comparatione literarum testium procedente; & tunc ex hujusmodi chartula, jam probata, comparatio fiat; alio enim modo, comparationem fieri nullo concedimus modo licet in semetipsum aliquis chartam conscriptam proferat, sed tantummodo ex forensibus, vel publicis instrumentis, vel hujusmodi chirographis, quæ enumeravimus, comparationem trutinandam.

1873. Et hac lege circa literarum comparationem not. i. illam non admitti, ut præstet adminiculum probandi, esse veram scripturam ejus, qui negat esse suam, nisi fiat cum scriptura approbata, & certa, quod sit propria ejus scriptura; ut habetur ex *cit. l. 1.* & tunc ex hujusmodi chartula jam probata comparatio fiat; alio enim modo comparationem fieri nullo concedimus modo.

Not.

Not. 2. dictam comparationem non admitti, nisi eam facturi prius jurent, ut præscribitur dictâ L. 20. ibi: omnes autem comparationes non aliter fieri concedimus, nisi juramento antea præstito ab his, qui comparationem faciunt, fuerit affirmatum, quod neque luci causâ, neque inimicitis, neque gratiâ tenti, hujusmodi faciant comparationem.

1874. Not. 3. distinguendum esse inter scripturam, ad quam ea, quæ negatur, comparatur, ad investigandum, num & illa sit vera scriptura negantis? an sit scriptura folius principalis, seu debitoris; an etiam constet subscriptionibus testium? nam hoc ipsum esse attendendum, monet Lex 20. sup. in n. 1872. Hinc ad quæstionem, quam fidem probandi habeat talis scriptura, quando inter illam, quam debitor negat esse suam, deprehenditur similitudo cum altera vel confessata, vel legitime probata, quod sit sua?

Respondetur, quod, si comparatio facta sit cum scriptura debitoris propria, etiam per testes subscriptâ, & non tantum cum hac, sed etiam cum subscriptionibus testium comparata, deprehendatur similitudo, faciat plenam probationem, scripturam, quam ex ea conventus negat esse suam, esse ipsius scripturam; nam in tam multis non potest facilis error contingere, vel præsumi; secus est, si careat subscriptione testium, cum quibus etiam collatio fieri possit; tunc enim semiplenè non probat; quia in unius manu facilius error intervenit, quam plurium.

1875. Dixi, si fiat comparatio cum scriptura à pluribus vel Testibus subscripta. Nam scriptura privata, sed plurium subscriptione destituta, si ad eam unice comparatio fiat, non probat plenè, etiam similitudine deprehensâ, nisi aliis adminiculis adjuncta, si in ea agatur de summâ libram auri excedente, per Auth. at si C. de fid. instrument. ibi: at si contractus fiat in civitate, & unam libram auri excefferit, omnimodò collationi adsit argumentum quodlibet, nec credatur ei soli.

Ubi not, ea verba: *si fiat in civitate*: nam aliud dicendum est, quando tales contractus celebrantur ruri, & ubi non est hominum frequentia; in tali enim casu, prout declaravit ipse Imperator loc. cit. §. fin. (ibi: *hæc autem omnia tenere in civitatibus volumus*; nam in agris, ubi multa simplicitas est, & neque scribentium, aut testium multorum copia est, quæ hactenus apud eos valuerunt, & nunc sint etiam firma) comparatio, & inventa similitudo vim suam retinet, esto collatio facta sit cum alia scriptura folius debitoris propria.

Not. 4. cum is, qui conventus est ex scriptura, tanquam propria, negat scripturam esse suam, & producens petit literarum comparationem, non debere statim concedi, nisi secundum præscriptum *Novellæ 73. c. 7. §. 5.* quod ita sonat: si verò nihil aliud invenitur præter collationem instrumentorum, quod hactenus voluit, fiat, ut qui profert ad collationis documentum, *juret solenniter*, ut autem aliquod omnino causa sumat augmentum ad majorem negotii fidem: & ipse, qui hoc petit fieri, juret, quia non aliam idoneam habens fidem ad collationem instrumentorum venit; nec quidquam circa eam egit, aut machinatus est, quod posset fortè veritatem abscondere. Reliqua huc spectantia constabunt ex seqq.

Superfunt adhuc tria; primò, quid probent libri Mercatorum? 2. quid literæ missivæ seu epistolæ? 3. quid rationes privatæ? Ad 1. Resp. in hac quæstione standum præcipue statutis, & consuetudini locorum, quæ juxta Regionum varietatem non eadem est: id, quod etiam, approbatur in *c. cum dilectus 9. b. t.* in quo Innocentius III. duo respondet; primùm, quod instrumenta post publicationem testificationum ab utraque parte produci possint, donec in causa conclusum sit; alterum, si in regno Scotiæ consuetudo invaluit, ut instrumentum Regis plenam fidem mereatur, eam etiam in foro Ecclesiastico, propter regis auctoritatem, & honestatem, servandam esse. Spe-

